

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tdo 274/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.274.2022.1

Číslo: 45/2022

Právní věta:

Zákonné znaky přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku může naplnit i cizinec, jemuž bylo ve správním řízení uloženo vyhoštění a který se poté zdržoval na území České republiky, i když dosud proti němu nebyla použita donucovací opatření k výkonu vyhoštění podle čl. 8 směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 16. 12. 2008 č. 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (tzv. návratová směrnice). Při úvahách, zda má být proti takovému cizinci uplatněna trestní odpovědnost za uvedený přečin a jaký trest za něj uložit, je třeba ovšem vycházet z eurokonformního výkladu ustanovení § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku vyplývajícího z judikatury Evropského soudního dvora a zabývat se též otázkou, proč nebyla použita donucovací opatření podle tzv. návratové směrnice, a to i se zřetelem k zásadě subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.04.2022

Spisová značka: 5 Tdo 274/2022

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Subsidiarita trestní represe

Předpisy: § 12 odst. 2 tr. zákoníku
§ 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Dotčená rozhodnutí:

Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, [Tpjn 304/2010](#), uveřejněné pod číslem 20/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 20/2011

Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, [Tpjn 301/2012](#) uveřejněné pod číslem 26/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 26/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. [6 Tdo 1457/2010](#), uveřejněné pod číslem 30/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. [8 Tdo 838/2020](#), uveřejněné pod číslem 13/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. [8 Tdo 486/2018](#), uveřejněné pod číslem 22/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. [8 Tdo 230/2014](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. [4 Tdo 1230/2015](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. [6 Tdo 679/2018](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného O. E. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 4 To 219/2021, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 1 T 61/2021. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Blansku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Blansku ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 1 T 61/2021, byl obviněný O. E. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu 2 roků. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl dále obviněnému uložen trest vyhoštění na dobu 3 roků.

2. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Brně usnesením ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 4 To 219/2021, zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné.

3. Skutku, jímž byl obviněný uznán vinným, se měl ve stručnosti dopustit tak, že nerespektoval pravomocné rozhodnutí o správním vyhoštění a v určené lhůtě neopustil území České republiky. Dne 17. 6. 2021 v 8:20 hodin bylo kontrolou obviněného v obci XY na ulici XY u čerpací stanice pohonných hmot OMV, kterou vykonala hlídka Policie České republiky, zjištěno, že obviněnému nebylo vydáno vízum ani oprávnění k pobytu na území České republiky, přičemž lustrací v informačních systémech bylo zjištěno, že se obviněný nachází v evidenci nežádoucích osob s platností od 12. 10. 2020 do 9. 4. 2023. Na základě této skutečnosti byl obviněný téhož dne v 10:15 hodin zajištěn a eskortován na Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, odbor cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort v Brně, kde bylo ověřeno, že obviněný byl do evidence nežádoucích osob vložen na základě rozhodnutí Policie České republiky, Ředitelství služby cizinecké policie, přijímací středisko Zastávka, ze dne 18. 3. 2020, č. j. CPR-2564-43/ČJ-2019-931200-SV, kterým bylo obviněnému uloženo správní vyhoštění a stanovena doba 2 roků, po kterou mu nelze umožnit vstup na území členských států Evropské unie, přičemž doba k vycestování z území České republiky byla obviněnému stanovena do 30 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí. Citované rozhodnutí nabylo právní moci dne 12. 10. 2020, a to na základě rozhodnutí o zamítnutí odvolání obviněného, které vydalo Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky pod č. j. MV-74141-12/OAM-2020, ve spojení s rozhodnutím o posledním oprávněm prostředku, jímž bylo usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2021, č. j. 8 Azs 43/2021-21, kterým byla odmítnuta kasační stížnost obviněného a které nabylo právní moci dne 9. 3. 2021. Doba

k vycestování tedy započala běžet dnem 9. 3. 2021 a rozhodnutí o správním vyhoštění obviněného se stalo vykonatelným dnem 9. 4. 2021.

II. Dovolání a vyjádření k němu

a) Dovolání obviněného

4. Proti výše uvedenému usnesení odvolacího soudu ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně podal obviněný O. E. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které zaměřil proti výroku odvolacího soudu o zamítnutí odvolání obviněného. Obviněný uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 (pokud nebude dále v tomto rozhodnutí uvedeno jinak, znamená zkratka „tr. ř.“ znění tohoto zákona účinné do konce roku 2021).

5. Obviněný nejdříve zrekapituloval průběh vybraných azylových řízení, resp. řízení o žádosti o povolení trvalého pobytu, která byla vedena ve vztahu k němu a jeho rodině v České republice, a poukázal na nezákonný postup, kterého se měly správní orgány v těchto řízeních údajně dopouštět. Rozhodnutí o správním vyhoštění, které měl obviněný mařit, bylo vydáno navzdory tomu, že Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky, činilo průtahy v řízeních a opakovaně bezdůvodně nevydalo obviněnému a jeho rodině víza za účelem strpení. Nepřehlednost jednotlivých správních rozhodnutí vedla k tomu, že děti obviněného jsou do současné doby účastníky řízení o žádosti o povolení trvalého pobytu a obviněný je účastníkem řízení před Krajským soudem v Brně, který rozhoduje o žalobě obviněného ve věci jeho trvalého pobytu.

6. Soudu prvního stupně obviněný vytkl nedostatečné posouzení překážek pro uložení trestu vyhoštění ve smyslu § 80 odst. 3 tr. zákoníku, jakož i nedostatečné dokazování ve vztahu k otázce nebezpečí, které může obviněnému a jeho rodině hrozit při návratu do Turecka. Přestože obviněný předložil v trestním řízení listinné důkazy prokazující existenci důvodné obavy z pronásledování v důsledku vyšetřování jeho prokurdských aktivit na území Turecka, které obviněný popsal i ve svém dovolání, soud prvního stupně tyto listiny při ukládání trestu vyhoštění zcela pominul.

7. Vyhoštění obviněného není podle jeho názoru v souladu s mezinárodními závazky České republiky, neboť bezprostředně a podstatným způsobem zasahuje i do života a základních práv jeho nezletilých dětí. V této souvislosti připomněl, že trest vyhoštění mu nebyl uložen ani v jiné trestní věci vedené před Okresním soudem v Jihlavě pod sp. zn. 10 T 73/2019, a to právě s ohledem na poměry obviněného a jeho situaci v Turecku.

8. Obviněný nesouhlasil ani se závěry soudu prvního stupně, podle nichž měl být poučen o povinnosti vycestovat z území Evropské unie do 30 dnů od sepsání protokolu pracovníky odboru cizinecké policie Jihlava. Protokol neobsahuje žádné takové poučení. Neexistenci dostatečného poučení obviněného potvrdila ve svém prohlášení rovněž paní A. Y., která obviněnému tlumočila průběh uvedeného policejního úkonu. Důkaz touto listinou nicméně odvolací soud odmítl provést ve veřejném zasedání. Nedostatečné dokazování má v tomto ohledu za následek nesprávné právní hodnocení subjektivní stránky přečinu, který je předmětem obžaloby, tj. „jeho spáchání v úmyslu ...“.

9. Obviněný rovněž namítl, že nebyla naplněna „materiální stránka předmětného přečinu, tj. vědomé zavinění“. Soudy měly podle něj důsledně posoudit konkrétní jednání obviněného právě se zřetelem na všechny specifické okolnosti, do nichž bylo třeba promítnout také postup správních orgánů vůči jeho osobě a nezletilým dětem. Pokud by tak učinily, musely by dospět k závěru, že posuzované jednání, byť může být v rozporu s pravomocným správním rozhodnutím, nenaplnňuje znaky jeho maření v takovém rozsahu a takovým způsobem, že je lze posoudit jako trestný čin.

10. Obviněný doplnil své dovolání v zákonné dvouměsíční lhůtě podáním ze dne 31. 1. 2022, v němž částečně rozvinul svou již uplatněnou argumentaci k vadám při posouzení subjektivní stránky spáchaného činu a uloženého trestu vyhoštění. Navíc připojil další námitku týkající se možného naplnění objektivní stránky daného přečinu, neboť formulace výroku o vině „obsahuje pouze konstatování, že hlídka policie kontrolovala osobu, která předložila cestovní pas na jméno obžalovaného, kterému bylo uloženo správní vyhoštění“. Obviněný dále požádal o odložení výkonu rozhodnutí napadeného dovoláním podle § 265o odst. 1 tr. ř., a to trestu vyhoštění. V závěru učinil shodný závěrečný návrh jako v prvním podání, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně a přikázal věc znovu projednat a rozhodnout tomuto soudu, případně aby zrušil též rozsudek Okresního soudu v Blansku, a přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně.

b) Vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání obviněného

11. K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který nejprve konstatoval, že obviněný v dovolání doslovně zopakoval námitky uplatněné v předchozích stadiích trestního řízení, s nimiž se již soudy nižších stupňů beze zbytku vypořádaly. Námitka procesního pochybení, spočívajícího v nedoručení napadeného usnesení odvolacího soudu s překladem do tureckého jazyka, stojí podle názoru státního zástupce mimo rámec dovolacích důvodů. Výhrady směřující proti úplnosti dokazování, resp. proti správnosti části skutkových zjištění a jejich souladu s provedenými důkazy, považuje státní zástupce za neopodstatněné.

12. Dokazování provedené soudy nižších stupňů považuje státní zástupce za dostatečné pro objasnění věci. Pokud jde o návrh obviněného na provedení důkazu prohlášením paní A. Y., odvolací soud jej shledal nadbytečným, což řádně odůvodnil v odůvodnění napadeného usnesení. Nejde proto o opomenutý důkaz. Za neopodstatněnou považuje státní zástupce také námitku, že závěry soudů vyvozené z materiálů poskytnutých Policií České republiky nejsou v souladu s provedenými důkazy. Obviněný byl totiž seznámen s výsledkem odvolacího řízení ohledně rozhodnutí o uložení správního vyhoštění, stejně jako o odmítnutí kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem, což při svém zadržení stvrdil na protokolu sám obviněný, stejně jako přítomná tlumočnice.

13. Státní zástupce dále zrekapituloval relevantní části průběhu proběhnuvších správních řízení o správním vyhoštění obviněného, resp. o jeho žádosti o povolení trvalého pobytu, a vyslovil názor, že byla naplněna objektivní i subjektivní stránka přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Z hlediska subjektivní stránky zdůraznil zejména zjištění, že obviněnému byla dne 3. 5. 2021 řádně oznámena veškerá dotčená rozhodnutí týkající se jeho správního vyhoštění.

14. Podle státního zástupce nelze přiznat důvodnost ani výtkám obviněného proti nesplnění zákonných podmínek pro uložení trestu vyhoštění z důvodu existence překážek ve smyslu § 80 odst. 3 tr. zákoníku. Přestože to obviněný explicitně nevyjádřil, z obsahu jeho námitek lze podle státního zástupce dovodit, že se dovolává naplnění podmínek uvedených v § 80 odst. 3 písm. c), d) tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že obviněný nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt, což je jedna z negativních podmínek podle § 80 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, jež musí být dány kumulativně, nemohla být u obviněného prokazatelně shledána překážka pro uložení trestu vyhoštění. Pokud jde o překážku vyjádřenou v § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, státní zástupce zdůraznil, že soudy zkoumaly případnou hrozbu pronásledování pro politické či národnostní názory obviněného, a to stejně jako správní orgány v dotčených řízeních o správním vyhoštění, povolení trvalého pobytu či udělení azylu. Přitom i na podkladě nevěrohodných či nepravých listin předložených obviněným soudy správně neshledaly v případě obviněného žádnou překážku ve smyslu § 80 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku.

15. Státní zástupce proto navrhl odmítnout dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

jako zjevně neopodstatněné.

III. Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

16. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti námitek obviněného ve vztahu k uplatněným dovolacím důvodům.

17. V první řadě nutno připomenout, že obviněný podal své dovolání před účinností zákona č. 220/2021 Sb., jímž bylo mimo jiné změněno ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. tak, že do něj byl vložen nový dovolací důvod pod písm. g) a dosavadní důvody označené pod písm. g) až l) jsou nyní uvedeny pod písm. h) až m). Přestože Nejvyšší soud rozhodoval již za nové právní úpravy, ve vztahu ke všem dovolacím důvodům i nadále platí, že konkrétní námitky dovolatele musí obsahově odpovídat jejich zákonnému vymezení, nestačí pouhé označení určitého důvodu dovolání, aniž by mu bylo možné podřadit vytýkaná pochybení.

18. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obviněný dílem uplatnil námitku, která je v obsahovém souladu s odkazovaným dovolacím důvodem a kterou je zároveň třeba považovat za důvodnou. Jde o hmotněprávní výhradu spočívající v tom, že podle něj nebyla naplněna „materiální stránka předmětného přečinu“. Přestože to výslovně neuvádí, z obsahu uplatněné námítky je podle Nejvyššího soudu zřejmé, že obviněný se dovolává nedostatku společenské škodlivosti skutku, který mu je kladen za vinu (ačkoli tuto otázku zároveň poněkud nepřesně spojuje i se subjektivní stránkou trestného činu). Zmíněná námitka odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [nyní podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], který je naplněn tehdy, jestliže napadené rozhodnutí, nebo jemu předcházející řízení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci tohoto dovolacího důvodu tedy lze vznášet námitky spočívající především v tom, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Vedle vad, které se týkají posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

19. Nejvyšší soud pouze na okraj upřesňuje, že obviněný měl správně uplatnit dovolací důvod uvedený ve druhé alternativě ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. [nyní § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.], neboť napadl usnesení soudu druhého stupně, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodné, přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [nyní v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.]. Tato vada podaného dovolání však sama o sobě nemá zásadní vliv na možnost jeho projednání Nejvyšším soudem.

20. Na podkladě této části dovolání proto mohl Nejvyšší soud přezkoumat podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení Krajského soudu v Brně a jemu předcházejícího řízení včetně rozsudku Okresního soudu v Blansku a zjistil, že nemohou obstát.

b) K právní námitce odůvodňující kasační výrok Nejvyššího soudu

21. Přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že se zdržuje na území České republiky, ačkoli mu byl uložen trest vyhoštění nebo bylo rozhodnuto o jeho správním vyhoštění. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném výkonu rozhodnutí soudů a jiných orgánů veřejné moci. Maření nebo podstatného ztěžování se lze dopustit ve vztahu ke dvěma druhům rozhodnutí, a to k rozsudku soudu o uloženém trestu vyhoštění nebo k rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci o správním vyhoštění (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. [8 Tdo 230/2014](#)).

22. Obviněnému je v posuzované trestní věci kladeno za vinu maření výkonu rozhodnutí příslušného orgánu cizinecké policie o správním vyhoštění, které mu bylo uloženo podle § 119 odst. 1 písm. b) bodů 4. a 9. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Nejvyšší soud připomíná, že z hlediska vyvození trestní odpovědnosti obviněného je v posuzovaném případě významná nejen právní úprava v trestním zákoníku a v zákoně o pobytu cizinců, ale za relevantní je třeba považovat rovněž unijní právní úpravu, z níž má zásadní význam směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 16. 12. 2008 č. 2008/115/ES o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (dále též jen „návrátová směrnice“), a to zejména v kontextu navazující judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále též ve zkratce ve zkratce „SDEU“).

23. Se zřetelem k posuzovaným skutkovým okolnostem ve věci obviněného O. E. je nutné zohlednit především ustanovení čl. 8 návratové směrnice, které členským státům Evropské unie jednak stanovuje povinnost přijmout všechna opatření nezbytná k výkonu rozhodnutí o navrácení, jestliže nebyla poskytnuta lhůta k dobrovolnému opuštění území státu v souladu s čl. 7 odst. 4 návratové směrnice nebo jestliže povinnost návratu nebyla během lhůty pro dobrovolné opuštění území poskytnuté podle čl. 7 návratové směrnice splněna (odst. 1), jednak jim v krajním případě umožňuje přistoupit k donucujícím opatřením, jež jsou přiměřená a nepřekračující únosnou míru použití síly (odst. 4). Z těchto donucujících opatření je poté v čl. 15 až čl. 18 návratové směrnice výslovně upraveno zajištění za účelem vyhoštění, jež představuje významný zásah, který je přípustný až tehdy, pokud v daném případě nemohou být účinně uplatněna jiná mírnější donucovací opatření.

24. Soudní dvůr Evropské unie se k obsahu čl. 8 i k souvisejícím ustanovením návratové směrnice vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 6. 12. 2011 ve věci Alexandre Achughbadian, č. [C-329/11](#) (dále jen „rozsudek ve věci Achughbadian“), v němž zdůraznil potřebu výkladu návratové směrnice v tom smyslu, že „právní úpravě členského státu, která za neoprávněný pobyt ukládá trestněprávní sankci, brání v rozsahu, v němž lze podle této právní úpravy uložit trest odnětí svobody státnímu příslušníkovi třetí země, který sice na území uvedeného členského státu pobývá neoprávněně a není ochoten toto území opustit dobrovolně, ale vůči kterému nebyla uplatněna donucovací opatření podle čl. 8 této směrnice a v jehož případě – byl-li zajištěn za účelem přípravy a uskutečnění vyhoštění – ještě neuplynula maximální doba trvání tohoto zajištění“.

25. Ve své rozhodovací praxi tak SDEU akcentoval zákaz členských států Evropské unie použít trestněprávní úpravu, která by mohla ohrozit dosažení cílů návratové směrnice, a tím ji zbavit užitečného účinku. Tento unijní předpis ukládá členským státům povinnost provést vyhoštění v případech uvedených v čl. 8 odst. 1 návratové směrnice v co nejkratší době. Tak by tomu podle SDEU „zjevně nebylo, kdyby poté, co byl konstatován neoprávněný pobyt státního příslušníka třetí země, dotýčný členský stát před výkonem rozhodnutí o navrácení, či dokonce ještě před přijetím tohoto rozhodnutí vedl trestní stíhání, po kterém by případně následoval trest odnětí svobody. Takovýto postup by oddálil vyhoštění ..., a ostatně ani není vyjmenován mezi důvody pro odklad vyhoštění uvedenými v čl. 9 směrnice“ (viz bod 45. rozsudku ve věci [Achughbadian](#)).

26. Výše uvedený výklad však podle SDEU nevylučuje možnost členských států přijmout či ponechat v platnosti (trestněprávní) úpravu, na základě které by bylo možné stíhat a případně i uložit trest odnětí svobody neoprávněně pobývajícimu státnímu příslušníkovi třetí země, kterého nebylo možné ze země vyhostit ani s použitím donucovacích opatření ve smyslu návratové směrnice (viz bod 46. rozsudku ve věci [Achughbabian](#)).

27. Na rozhodnutí ve věci [Achughbabian](#) navázal SDEU mimo jiné v rozsudku ze dne 6. 12. 2012 ve věci Md Sagor, č. [C-430/11](#), v němž se v kontextu právní úpravy návratové směrnice zabýval otázkou přípustnosti uložení peněžitého trestu, který může být případně nahrazen trestem vyhoštění anebo trestem domácího vězení. Zatímco uložení peněžitého trestu, jakož i trestu vyhoštění, nemusí podle SDEU bránit tomu, aby rozhodnutí o navrácení bylo přijato a provedeno v souladu s čl. 6 až čl. 8 návratové směrnice (viz body 36. až 42. citovaného rozsudku), v případě trestu domácího vězení tomu může být naopak. SDEU vyslovil názor, podle něhož „trest domácího vězení může ... zpozdit, a tudíž i narušit taková opatření, jako je dopravení na hranice a nucený návrat leteckou cestou, která přispívají k provedení vyhoštění. Takové riziko narušení řízení o navrácení nastává především tehdy, když platné právní předpisy nestanoví, že výkon trestu domácího vězení uloženého neoprávněně pobývajícimu státnímu příslušníkovi třetího státu musí být ukončen, jakmile je možné provést vyhoštění uvedené osoby“ (viz bod 45. citovaného rozsudku). Soudní dvůr Evropské unie poté doplnil, že předkládající (vnitrostátní) soud musí posoudit, zda ve vnitrostátní právní úpravě existuje pravidlo, které stanoví přednost vyhoštění před výkonem trestu domácího vězení. Pokud nikoli, je třeba dospět k závěru, že návratová směrnice brání tomu, aby se mechanismus spočívající v přeměně peněžitého trestu na trest domácího vězení použil na neoprávněně pobývající státní příslušníky třetích zemí.

28. Judikatura SDEU ve vztahu k jednotlivým trestům ukládaným v návaznosti na různé situace, které mohou potenciálně nastat při užití návratové směrnice, je souhrnně nastíněna rovněž v bodech 48. až 56. stanoviska generálního advokáta předneseného dne 2. 2. 2016 ve věci Sélina Affum (Amissah), č. [C-47/15](#), na které lze pro přehlednost odkázat. Zobecní-li Nejvyšší soud závěry z ní vyplývající, je zřejmé, že omezení příslušníka třetí země na svobodě, které není součástí řízení o navrácení, resp. donucovacích opatření přijatých v souladu s návratovou směrnicí, může v konečném důsledku zdržet proces navrácení cizince, a není proto slučitelné s cílem návratové směrnice.

29. Nejvyšší soud pro vysvětlení podotýká, že návratová směrnice činí v rámci procesu navrácení rozdíl mezi rozhodnutím o navrácení (čl. 6) a výkonem tohoto rozhodnutí (čl. 8; návratová směrnice používá pro výkon rozhodnutí ve smyslu fyzického dopravení osoby mimo území dotyčného členského státu pojem vyhoštění – viz čl. 3 bod 5. návratové směrnice). Z hlediska závěrů judikatury SDEU je pro posuzovaný případ relevantní primárně ustanovení čl. 8 návratové směrnice, které členským státům Evropské unie jednak stanovuje povinnost přijmout všechna nezbytná opatření za účelem uskutečnění navrácení (odst. 1), jednak jim v krajním případě umožňuje přistoupit rovněž k donucovacím opatřením, která jsou přiměřená a nepřekračující únosnou míru použití síly (odst. 4). Z těchto donucovacích opatření je poté v čl. 15 až čl. 18 návratové směrnice výslovně upraveno zajištění za účelem vyhoštění, jež představuje významný zásah, který je přípustný až tehdy, pokud v daném případě nemohou být účinně uplatněna jiná mírnější donucovací opatření.

30. Úprava donucovacích opatření týkajících se výkonu rozhodnutí o navrácení, resp. rozhodnutí o povinnosti opustit území, či správního vyhoštění ve smyslu české právní úpravy, je obsažena zejména v hlavě XI zákona o pobytu cizinců, která rozlišuje tzv. zvláštní opatření za účelem vycestování cizince z území (§ 123b), finanční záruku (§ 123c) a zajištění cizince (§ 124 a násl.). Pro samotný výkon navrácení, resp. vyhoštění prostřednictvím donucovacích opatření je přitom relevantní i § 128 zákona o pobytu cizinců upravující fyzické dopravení zajištěného cizince na hraniční přechod.

31. Při uplatnění výše nastíněných východisek v podmínkách vnitrostátního právního řádu České

republiky je nutno konstatovat, že právní úprava trestního zákoníku, konkrétně jeho ustanovení § 337 odst. 1 písm. b), nereflexuje dotčenou judikaturu SDEU, neboť v zásadě umožňuje trestně stíhat cizince, kterému bylo ve správním řízení uloženo vyhoštění ještě předtím, než jsou proti němu použita donucovací opatření podle čl. 8 návratové směrnice, jak jsou promítnuta do relevantních ustanovení zákona o pobytu cizinců. Je přitom potřeba vzít v úvahu, že trestní zákoník umožňuje za každý trestný čin uložit trest odnětí svobody, který tak představuje tzv. univerzální druh trestu. Výjimkou není ani posuzovaný přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, pro jehož základní skutkovou podstatu zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 2 roky. V podmínkách trestního zákoníku tudíž nelze vyloučit uložení trestu odnětí svobody cizinci (státnímu příslušníkovi třetí země), který sice nerespektoval předchozí rozhodnutí o správním vyhoštění, avšak ohledně jehož osoby doposud nebylo usilováno o efektivní dosažení základního cíle a účelu návratové směrnice, a to cestou veškerých prostředků, které zákon o pobytu cizinců nabízí. S ohledem na uvedené je nutno uzavřít, že stávající právní úprava trestního zákoníku do současné doby nereflexuje dostatečně, resp. vůbec pravidla stanovená pro všechny členské země návratovou směrnicí, ani její výklad, který ve svých rozhodnutích poskytl SDEU.

32. Soudy nižších stupňů proto pochybily, když se při posouzení trestní věci obviněného O. E. nezabývaly otázkou účinků, které návratová směrnice v kontextu související judikatury SDEU vyvolává, a jaký mohou mít dopad na postavení obviněného a vyvození jeho trestní odpovědnosti za stíhaný skutek. Přestože se unijní směrnice nevztahují přímo na jednotlivce, ale zavazují obecně pouze členské státy Evropské unie, je třeba připomenout, že v důsledku jejich nesprávné transpozice a implementace mohou při naplnění určitých podmínek vyvolat rovněž následky, které ovlivní postavení jednotlivců. Jedním z nich je uplatnění tzv. nepřímého účinku směrnice, který po vnitrostátních soudech vyžaduje, aby, pokud mohou v mezích vnitrostátních výkladových metod interpretovat vnitrostátní právo vícero způsoby, zvolily takový výklad, který vede k výsledku odpovídajícímu znění a účelu směrnice. Jinými slovy vnitrostátní soud musí interpretovat vnitrostátní právo v co největším rozsahu tak, aby byl dosažen výsledek zamýšlený směrnicí (viz např. bod 116. rozsudku SDEU ze dne 5. 10. 2004 ve věci Pfeiffer, č. [C-397/01](#), a další).

33. Povinnost eurokonformního výkladu se netýká pouze daného ustanovení či předpisu, který transponuje (obsahově promítá) pravidla směrnice do vnitrostátního práva, nýbrž jakéhokoli relevantního ustanovení vnitrostátního právního řádu, tj. rovněž ustanovení, která nejsou přímou transpozicí směrnice (viz bod 115. citovaného rozsudku SDEU ve věci Pfeiffer), a to včetně ustanovení přijatých před směrnicí (viz rozsudek SDEU ze dne 13. 11. 1990 ve věci Marleasing, č. [C-106/89](#)). Podmínkou pro uplatnění takového výkladu je vedle dodržení mezí daných interpretačními metodami uznanými vnitrostátním právem marné uplynutí implementační lhůty (viz např. bod 115. rozsudku SDEU ze dne 4. 7. 2006 ve věci Konstantinos Adeneler, č. [C-212/04](#)).

34. Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že implementační lhůta návratové směrnice uplynula ve smyslu jejího čl. 20 dne 24. 12. 2010. Přesto nebylo dosud v České republice komplexně přistoupeno k její transpozici do příslušné právní úpravy, zejména nebyly promítnuty přijaté závěry rozhodovací praxe SDEU k výkladu návratové směrnice do skutkové podstaty přečinu podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Bez ohledu na tuto skutečnost nutno poznamenat, že systematika trestního zákoníku má k dispozici nástroje umožňující vzít v úvahu konkrétní skutkové okolnosti, které jsou rozhodující z pohledu maximalizace výsledku zamýšleného návratovou směrnicí, a tyto pak zohlednit při posouzení otázky vyvození trestní odpovědnosti vůči obviněnému. V tomto ohledu se nabízí důsledné využití zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), která jako jedna ze základních zásad trestního práva hmotného vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní. Z uvedené zásady plyne, že trestněprávní řešení představuje krajní prostředek (*ultima ratio*), a to jak pro zákonodárce, tak pro orgány činné v trestním řízení. Postulát *ultima ratio* má nepochybně význam i

pro interpretaci trestněprávních norem ve smyslu vyvození trestní odpovědnosti pouze u závažnějších případů protispolečenských jednání, tj. těch, u kterých nepostačuje uplatnění ochrany prostředky práva občanského, obchodního či správního (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 115 až 117; dále též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. [26/2013](#) Sb. rozh. tr.).

35. V posuzované trestní věci obviněného nebylo v rámci použití zásady subsidiarity trestní represe a možnosti vyvození jeho trestní odpovědnosti za skutek, který je předmětem obžaloby, prakticky vůbec přihlédnuto k výše zmíněným podmínkám plynoucím z unijního práva pro interpretační řešení možných důsledků neslučitelnosti vnitrostátního práva s návratovou směrnicí, tedy jejího nepřímého účinku. Soudy prvního a druhého stupně měly důsledně zvážit potřebu a nezbytnost trestního stíhání obviněného O. E. se zřetelem k tomu, zda vůči němu byla učiněna veškerá v úvahu přicházející donucovací opatření podle zákona o pobytu cizinců jakožto prostředku správního práva. Po prostudování obsahu trestního spisu nicméně Nejvyššímu soudu nezbyvá než konstatovat, že orgány činné v trestním řízení nezaměřily vyšetřování směrem k otázce, zda příslušné orgány přistoupily k realizaci zmíněných donucovacích opatření podle zákona o pobytu cizinců, nebylo prověřováno, zda vůbec mohla být tato opatření s přihlédnutím k osobním i rodinným poměrům obviněného uplatněna, případně v jaké míře. Z tohoto důvodu nemohla rozhodnutí soudů obou stupňů v dovolacím řízení obstát a Nejvyšší soud musel rozhodnout o zrušení napadeného usnesení Krajského soudu v Brně i jemu předcházejícího rozsudku Okresního soudu v Blansku. Vzhledem k tomu, že je primárním úkolem veřejné žaloby opatřit a soudu předložit veškeré důkazy, které opodstatňují podání obžaloby na obviněného, bude vhodné, aby okresní soud pro nové hlavní líčení ve věci uložil státnímu zástupci povinnost doplnit dokazování v uvedeném směru. Pokud bude státní zástupce nadále trvat na podané obžalobě, bude jeho úkolem předložit soudu příslušné podklady týkající se realizace rozhodnutí o správním vyhoštění obviněného a o výkonu odpovídajících opatření vůči němu za účelem naplnění cíle návratové směrnice. Teprve poté, co bude postavena tato otázka najisto, to znamená, až okresní soud v uvedeném směru doplní důkazy v hlavním líčení, bude nutné důsledně zvážit samotnou důvodnost podané obžaloby a naplnění všech zákonných podmínek pro vyvození trestní odpovědnosti obviněného za porušení povinností vyplývajících z rozhodnutí o správním vyhoštění a za nerespektování určené lhůty k opuštění České republiky po marném uplatnění konkrétních kroků k výkonu tohoto rozhodnutí. V případě vyslovení viny obviněného bude rovněž třeba promítnout výsledek doplněného dokazování do popisu skutku tak, aby z něho vyplývalo naplnění účelu návratové směrnice i respektování příslušné judikatury SDEU, které byly zmíněny v tomto usnesení. Samozřejmě v odůvodnění případného odsuzujícího rozsudku okresní soud vyloží veškeré své úvahy, jimiž byl veden, a vyloží svá skutková zjištění ve vazbě na jejich právní posouzení tak, aby odpovídaly jednotlivým znakům skutkové podstaty žalovaného přečinu. Do svých úvah musí okresní soud samozřejmě zahrnout i hodnocení zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, jejíž použití je nutné ve všech případech, v nichž soudy vyslovují vinu obviněných.

36. Nejvyšší soud dodává, že vzhledem k povaze shledaných vad napadeného usnesení a předcházejícího rozsudku nebylo za této procesní situace účelné zabývat se dalšími dovolacími námitkami obviněného, navíc naprostá většina z nich se týkala průběhu a výsledku jiných řízení mimo rámec trestního řízení.

IV. Závěrečné shrnutí

37. Na základě shora uvedených skutečností Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného O. E. částečně důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i rozsudek Okresního soudu v Blansku, zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Blansku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal

a rozhodl.

38. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak okresní soud vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Nejvyšší soud zároveň připomíná, že svůj kasační výrok učinil na podkladě dovolání obviněného, proto v dalším řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (§ 265s odst. 2 tr. ř.).

39. Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že nerozhodoval samostatně o odkladu výkonu rozhodnutí podle § 265o odst. 1 tr. ř., ale z důvodu procesní ekonomie neprodleně přistoupil k vydání kasačního rozhodnutí. Protože vady napadeného usnesení a jemu předcházejícího rozsudku nebylo možno odstranit v případném veřejném zasedání, rozhodl Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.